

ÜNNEP

Ünnep: ősmagyar hűmmögőszó. Ün: időkezdeti, legbelülről fakadó hangsor, tűzbe néző révület. Nep: a lélekmélyi, plútói csodálat lezáró megformálása. Ahogy a féktelen dionüsziaára készülődve szép, mintás terítőt simítunk az áldozati asztalra. Ha ünneplünk, szavakat terítünk a mondhatatlanra. Lesimítgatjuk a szélét.

Ha ünnep van, kevesebb szó is elég. Emléktelen emlékek szelleme járja a házat, amit úgy hívunk: élet. Az ünnep mindig ismétlés. A kezdeti, mindent eldöntő pillanat megismétlése. A teremtés, a szabadság, a béke, a halál, a rabság, a háború benső megismétlése. Gyengébb, halványabb pillanat, mint az eredeti, mert csak makettje annak, de erősebb és fénylőbb is, mert túlmutat minden konkrétumon, történőn, időbelin. Az ember megáll, ünnepel. El-ereszti életét, hogy Életét megélje.

Minden idő az ünnep felé menekül. Saját árnyékuk elől szöknek a nem megszentelt, csak önmagukért való pillanatok. A határon – megvilágosodásban, műalkotásban, halálos ágyon – összegyűlnek, készülődnek az ünnepre. Ha nem vétjük el, időben odaértünk.

Az ünneplésben megismételt idő, ha nem csak külsődlegesen, hanem valóban, jelenvalón tapasztaljuk, jövő. Megtörténhető élet, ami a halál felé halkulón egyre bensőbb, egyre bátrabb, és így a világot egyre közelebb engedi. Amíg nem ünnepeztünk, nem érthetjük meg a világot. Régi karácsony nélkül nincs új év.

Csak hogy a megérteni rendelt világ, úgy tűnik, teljesen reménytelen. Isten halott, a természet halott. A magát mindkét szálról – felső, transzcendens szálról, és alsó, természeti szálról – leszakító társadalom önmagába pendült. Egyre őrzítőbben pörgő mókuserék. Egyre gyorsabban forog magában, egyre virtuálisabb létben. Semmihez nincs köze, és már a Semmihez sincs köze. Úgy tűnik, a totális, szellemi-környezeti-fizikai válságból már az ünnep sem menthet ki bennünket.

Akkor miért írok? Hiszen magának senki nem ír. Az alkotás eredendően közösséget célzó, közösségteremtő tett. Tehát titkon mégis reménykedem. Erre a gesztus-szinten tetten ért reményre bízom most magam. Nem tudom, ki ő, de szóljon bennem ő az ünnepről.

Október vége. A Pilis erdeit járom. Dobogókőről a Szer-kövek felé indulok. A hegy északi oldalában, évszázados bükkösben ereszkedem, amikor hollópár repül el fölöttem. Rám kárognak, egyikük vissza is kanyarodik, leír egy kört fölöttem, jól megnéz magának. Ahogy leérek a völgybe, egy réten megpihenek. Üldögélek a fűben, nem gondolkodom. És hirtelen rám tör valami. Nem gondolat, nem érzés, nem hangulat. Fényszerű ízé. Valami hangvilla-nás. És valaki ezt a mondatot mondja bennem: „Csak a szeretet számít”.

Fiatalabb koromban azt gondoltam, csak a tudás számít. Később rájöttem, hogy a morál – nem a kispolgári értelemben vett morál, hanem a magasabb rendű – a legfontosabb. És most valaki kinyilvánítja bennem, hogy csakis a szeretet. Elég hihető hang (elvégre én vagyok az, aki most szól hozzám). A tudás nagyon fontos, mert anélkül semmi nincs. De – ahogy Németh László Galilei-drámájában az öreg tudós mondja, amikor megalkuvásán

kesereg – „lehetek én bármilyen okos, a Sínai-hegyről senki nem hoz nekem külön törvényeket”. És most, a pilisi réten üldögélve kiderül, hogy a mégoly magasrendű morál kristályszerkezete is üresen csillog, ha magjában nem lüktet az a mondhatatlan erő, amit a nyelv szeretetnek dadog.

Már két hét is eltelt a dobogókői kirándulás óta, amikor rádöbbenek: hiszen az okosok szerint Dobogókő a Föld szív-csakrája! Lehet, hogy nem is én szóltam magamhoz? Lehet, hogy egy nagy úrnak vendége voltam?

A gondolkodás felől nézve ez a kérdés – Kant óta, de a tudat husserli fenomenológiája óta egészen biztosan – üres. A világ a tudatban, tehát bennem születik meg, tehát a magam szólítására válaszolok. (Heidegger óta ezt úgy mondják: saját világban-benne léteimet ismerem fel.) A transzcendens nem megragadható; ami megragadható belőle, az még nem transzcendens; ha mégis bevillan egy transzcendensnek vélt fényoszlop vagy hangsor, az csak egy tágabb, eredendőbb immanencián belül érvényesíthető vagy értelmezhető.

A morál felől nézve ez a kérdés szintén üres. A pilisi réten csak annyi történt, hogy az individuum ráismert az általános emberi egy imperatívuszára. A *conditio humana* egy eleme megnyilvánult az emberi elmében.

De hogyan fest a helyzet önmaga felől nézve? Mi történt itt valójában? A hegyről leereszkedve, a réti fűvön pihenve kiderült, hogy csak a szeretet számít. Fentről, a dobogókői hegyről messze látni: Vadálló-kövek, Dömös, a Duna, a Börzsöny vonulatai. A gondolat messze lát bennünk. De ha alább szállunk, akkor besétálhatunk egy erő titokzatos terébe. Jó, jó, mondja erre fölényesen a gondolat, de ez már megvan a korinthusi levélben vagy Nietzsche Zarathustrájában. Hol itt az újdonság?

Az újdonság az, hogy október végén a Pilisben, a Föld szív-csakrájának közelében valaki valamilyen sugallatra megérezte az ünnep értelmét. Lehet, hogy az ott egy csodarét. Lehet, hogy bárki, aki ott néhány percet elüldögél, megérzi az ünnep értelmét. Kirándulóként jött a természetbe, egy másik világ foglyaként, önmaga foglyaként, és itt egy pillanatra megszabadult. Megtalálta azt a pontot, ahol élete vízszintes síkját a függőleges fény átszúrja. Gondolatok, szavak, mindennapok, életek ennek az egy, bármekkora világválságban is megismételhető fénykeresztnek idősugara. Ün. Nep.